

Gospodar in gospodinja

LETO 1941-XX

17. DECEMBRA

STEV. 51

Duh je nad snovjo tudi v gospodarstvu

(Pismo kmetski mladini in odraslim.)

Dragi prijatelj! Moje zadnje pismo ti je bilo všeč? Vesel sem, kaj takega slišati od tebe, ker se le bojim, da bi ti postala moja pisma odveč, češ da so pretežka. Toda vidim, da mi vneto slediš. To me opogumlja, da nadaljujem.

Zadnjič sem nehal s stavkom, da je pristna slovenska domačija najlepše skladje med delom in snovjo. Danes ta dan kaj takšnega trditi je res malce drzno. Ti bi mi lahko celo očital, da sam sebi nasprotujem; privlekel bi s police moja pisma in mi pomolil pod nos vsebino prvega in tretjega pisma: evo, enkrat praviš črno, drugič belo.

Počasi, prijatelj! V prvem in deloma v drugem pismu pripovedujem, kako je zdaj, ko se je kmetski stan pogreznil v materializem do vrata, veljalo le še gospodarstvo, kako so pa duhovne vrednote kmetske domačije potisnjene ob stran. V tretjem pismu pa trdim, da je duh domačije še vedno živ in da je ta duh — čeprav danes v kotu — vendarle velika dragocenost, ki jo premoremo, ker nam v svoji pristni podobi kaže pot, da se združita duh in gospodarstvo v skladno enotnost. Obenem pa naš učil, da je tudi v gospodarstvu dana duhu vodilna vloga.

Kaj je vzorna kmetijska domačija druga ko delovno (t. j. gospodarsko) in obenem duhovno občestvo (živo rastle skupnost) ljudi, ki na nji živijo, pa celo ne vrste občestvo živali, njiv in tudi orodja?

Si že kdaj pomislil, da ti je recimo domači konj veliko več kot samo gospodarsko koristno blago? Da ti je tovariš pri delu, skoraj prijatelj? Ali si že kdaj zažutil, da ti ob pogledu na valujoče žitno klasje na vaši njivi samo po sebi uide hipna misel tudi na Stvarnika, ki daje rast in blagoslov? Ko si bil pri vojakih in si se po daljšem času spet vrnil: ali te ni pozdravljalo drevje na

vrto, ki si ga včasih sadil, negoval, ali te niso ljubo klicali njiva, senožet in gozd, da jih pojdi pogledat? Stopil si v rodno hišo — sami spomini iz vseh kotov. Zdaj pa povej brez sramu in brez ovinkov, kakor tako radi v takšnih rečeh ovinkarite kmetski ljudje: Ali je bila prva misel in prvo čustvo — gospodarskega značaja? Ni bilo.

Pa so vendar konj in druge živali, žitno klasje, njiva in gozd, sadno drevje in hiša — spovne dobrine. Vse to je gospodarstvo. Kako, da si torej pri konju mislil na travništyo, ob žitnem klasju na Boga, ob njivi in gozdu na ljubo domačo z mljo in v hiši na svojo zorno mladost? Vse to so vendar duhovne dobrine!

Pa vzemiva zdaj družino na domačiji, kjer še kraljuje stari kmetski duh. Vsak med člani družine dela ko mravlja pridno za skupno dobro. Je to gospodarsko? Je! Čim trdnjši je grunt, več bo dote.. Ali je pa to vse? Kaj pa ponos na lepo živino in konje, na vzorno obdelane njive, na lepo belo hišo med drevjem? Od tega nimaš nič v žepu, pa je več vredno ko suh denar. Kaj pa ljubezen do rodno grude in do očetne hiše, da kmetskemu človeku srce poka, ko mora v svet, čeprav se mu bo zunaj boljše godilo? Pri hiši pa imate hlapca in deklo; iz iste skleda zajemata in delata nič več kot domači. Ali bi ne bilo gospodarsko, nekoliko drugače ravnati z njima? Ponekod, žalibog, tudi ravnaajo, a tam ni več pravega kmetskega duha v hiši.

Stara dva dasta posestvo čez, si izgovorita kot in bi potem imela živeti v miru in pokoju. A kjer v kmetskih domačijah še bijejo pristna kmetska srca, se za stara dva nič ne spremeni: delata še naprej na vse kriplje in pomagata kolikor moreta, čeprav od tega nimata zase nič. Delata za skupni prospek domačije, družine, se veselita napredka in sta žalostna ob nesrečah. Ali je to zanju go-

spodarsko — po načelih gospodarstva? Gospodarsko bi bilo, če bi napravila kakor napravi delavec ali uradnik: gre v pokoj in ne migne več z mezincem za svoje prejšnje delovno področje; saj si je pokojnino zaslužil. Kaj si kmetka stara dva »kota« nista zaslužila? Ako torej delata in se mučita naprej, je njuno delo namenjeno blagru domačije, ne lastnemu; vnema za delo ni iz materialistič nih, ampak iz duhovnih korenin. To je ljubezen do otrok, do vnukov in do domače hiše in sicer nesebična ljubezen, ki zase nima gospodarsko kaj pričakovati.

Tako bi ti, dragi moj, še lahko našteval duhovne vitre, ki prepletajo gospodarsko življenje v pristni kmetijski domačiji. Če hočeš še kaj razmišljati, jih boš sam našel še prav mnogo in se boš čudil, kako da so v zadnjem času te lepe duhovne prvine stopile tako v ozadje. Na vsak način se boš spomnil na obilico verskih vrednot, ki pronicaajo tudi v kmetovo snovanje in močno vplivajo nanj kot gospodarja. Te sem namenoma izpustil, čeprav so največje in najmočnejše, da jih boš sam poiskal in si jih razložil.

Za konec pisma mi dovoli tole jasno vprašanje: Katera domačija bolje gospo-

darsko prospeva, ali tista, kjer so ohranili in ohranjajo močne duhovne vrednote v vsem zasebnem in gospodarskem življenju, ali tista, kjer jih opuščajo in zametujejo?

Da bo odgovor lažji, bom vprašanje samo na kratko pojasnil. Govorim o gospodarskem napredku. Ali napreduje dom, kjer ni medsebojne ljubezni v družini? Kjer otroci mrzijo doma, kmetško delo in si želijo proč? Kjer grdo ravnajo s sosedi, se z njimi pripravajo in tožarijo? Po božjih postavah živijo samo na videz, v dejanskem ravnanju jih pa brezobzirno gazijo?

Naj bo dovolj, da ne boš rekel, da v pismu izprašujem vest kakor v kakšni mašni knjižici! Čeprav bi nam bilo temeljito izpraševanje vesti v gospodarskem dejanju in nehanju vsem krvavo potrebno...

Odgovoriti bo mogoče na moje vprašanje le z enim odgovorom: Duh mora vladati nad snovjo tudi v gospodarjenju. Kajti blagor duše je naš namen, snov in gospodarstvo pa samo sredstvo.

Lepo te pozdravljam!

Tvoj Ludvik.

O naši prehrani: Kislotvorne in lužnate hrane

Če namakamo lesni pepel v vodi, dobimo lug, ki ga lahko uporabimo pri pranju perila ali čiščenju posode. Enak lužnat pepel imajo tudi stebela in listi zelenjave. Če bi pa sežgali meso, žitna zrna ali fižol in bi njih pepel namakali v vodi, ne bi dobili luga, temveč kislavo vodo. Pepel mesa, žitnih zrn in semenja stročnice je tedaj kislivotvoren.

Pri presnavljanju hrane v našem telesu se izvršuje enak proces, kakor pri zgorevanju na ognjišču, razloček je samo ta, da zgori hrana v našem telesu brez plamena. V obeh primerih se razvija toplota. Iz preostankov tega presnavljanja se potem tvorijo v našem telesu kisline in lugi.

Na značaj naše hrane torej ne vpliva njen naravni kisl, okus. Večina vrst sadja ima kiselkast okus, n. pr. jabolka, pomaranča, limone, in vendar spada sadje k lugotvorni hrani. Bistveni predstavniki kisle hrane so meso, ribe, jajca,

žitna zrna, moka, kruh, ovseni kosmiči, sir, fižol, bob, grah, leča, hmeljevi poganjki, cvetača in špargljeve korenine. Predstavniki lugotvorne hrane pa so mleko, mlad zelen grah, mlad zelen stročji fižol, krompir, korenje, kumare, buče, vsa listnata zelenjava, sadje, med in krvavice.

Količina kisl in lugov v posameznih živilih je odvisna od njih izvora: od vrste zemlje, v kateri so rastle, od pridelovanja, od gnojenja, spravljanja in shranjevanja ter končno od priprave v kuhinji. S kuhanjem in odlivanjem vode izgubi krompir, zelenjava in sadje skoraj vse lužnate snovi in postanejo kislotvorni. Zato jih rajši dušimo, namesto da bi jih kuhali; še boljše pa je, če sadje in zelenjavo uživamo sirovo.

Kislivotvorna in lugotvorna hrana vplivata na spremembe v krvi in tkivu in na razdelitev rudninskih soli v tkivu. Po uživanju kislivotvorne hrane lahko

že po 14 dneh opazimo rahlo kisanje v krvi in tkivu; po uživanju lugotvorne hrane pa ne nastopi oluženje. Kislinotvorna hrana dviga toploto našega telesa, povzroča počasnejše strnjenje krvi in zvišuje pripravljenost kože za razna vnetja. Lugotvorna hrana ima ravno nasprotni učinek. Ona urejuje pravilno sestavo krvi in izločanje notranjih žlez,

kosti in tkiva. Preobilnost kislin v tkivu pa zdravju ni koristna in more preobilna uporaba kislinotvorne hrane povzročiti mnogo škode. Za zdravega človeka je najboljša, da uživa mnogovrstno in mešano hrano, v kateri naj prevladuje lugotvorna hrana. Bolnik pa naj se ravnava po zdravnikovih navodilih. (Dalje.)

Naša higiena

Mnogokrat slišimo ali beremo besedo »higiena«. Beseda je grškega izvora in je v našem pomenu ime znanosti, ki se je začela razvijati šele v novejši dobi. To je znanost, ki se bavi z vprašanji, kako bi se s pridom podaljšalo človeško življenje, kako bi bilo treba zaustaviti in preprečiti nalezljive bolezni, kako uničiti bacile in razkužiti prostore, ki so že napolnjeni z bolezenskimi kalmi. Skratka, po domače bi rekli, higiena je skrb za zdravje in dolgo življenje posameznika in celih narodov.

Eden najglavnejših naukov higiene je čistoča, čistoča in še enkrat čistoča. Doseči potrebno čistočo je kaj lahko, saj imamo na razpolago najpreprostejše in najcenejše sredstvo, ki si ga je mogoče misliti, namreč vodo. Voda je tisto čarobno zdravilo, ki nam nadomesti vse mogoče lekarniške praške in tablete in kar je glavno: zastoj je! Zraven vode še kričaja in mlo.

Še v srednjem veku so se bali ljudje vode ko vrag križa. Celu najvišjemu družabnemu sloju je bilo umivanje z vodo nekaž neznanega, da, celo škodljivega. Da bi omilili neprijetne duhove, ki jih je izparivalo telo zaradi umazanosti in nezadostnega menjavanja spodnjega perila in oblek, so si bogati ljudje omislili vsa mogoča dišavna olja in mazila, ki so jih plačevali s težkim zlatom. Zato je v srednjem veku začela bujno cvestiti trgovina s »parfemii«, vode pa, ki je je bilo vse povsod dovolj, se ni pritaknil nihče. Zato so se takrat tudi tako hitro širile nalezljive bolezni in so ljudje v trumeh umirali, ko bi si marsikdo od njih lahko pomagal samo s tem, da bi dobro očistil sebe, svojo obleko in svoje stanovanje.

Danes, ko se zavedamo neprecenljive koristi vode, je pa umazanost prevčati greh, greh, ki ga zagrešimo proti sebi in vsej naši okolici, greh, ki se često le pre-

bridko maščuje. Umazanost napravi človeka nemarnega, topega za vse, kar je lepo in čisto. Čistoča telesa, obleke, stanovanja vpliva nemalo tudi na našo duševnost, povzroči večjo duševno razgibanost, vedrost duha in jasnost misli. Otroci, zrasi in lepem in čistem okolju, so navadno bolj bistrega duha in nadarjenejši od ostalih, predvsem tistih, ki se kar valjajo doma v umazaniji in ne poznajo nobenega reda in nikakšne snage. Marsikak zanikrn slab delavec je postal docela drugačen, ko je prišel v lepšo okolico in marsikak drugi je začel duševno propadati, ker se je zanemaril in ni več pazil na red in snago.

Ker je vse to tako velike važnosti, bomo na tem mestu začeli razpravljati o vsem, kar je tudi kmetski in delavski družini potrebno vedeti o snagi in redu, predvsem o telesni snagi in o čistoči obleke in stanovanjskih prostorov. Kmetska in delavska žena naj bosta še prav posebno poučeni o vsem potrebnem, kajti vprav kmetske in delavske gospodinje so glavni stebri našega malega naroda, ki je po veliki večini kmetski in delavski.

I. Higiena telesa.

Najvažnejše geslo za naše zdravje budi: Često umivanje! Marsikdo bo bržkone dejal: »Včasih vsega tega umivanja ni bilo, pa so vendar doživeli ljudje visoko starost.« Res, v posameznih primerih so morda že od rojstva krepki ljudje dosegli visoko starost, toda zgodovina človeštva nam neizpodbitno dokazuje, da se je začela starost ljudi višati šele od tedaj, ko so se higieniške prilike zboljšale, to je, ko je začela država bolj zažiti na zdravje svojih podanikov in ko so se posamezniki naučili s pridom uporabljati vodo in čist zrak ter so dosegli večjo urejenost v svojem življenju. Prav po-

sebnu pa moramo poudarjati, da je ta povprečna starost kljub naši vsesplošni pomehkuženosti višja. Kajti, kar je bilo nekdanj krepkemu človeku igrača, na primer deset do dvajseturna hoja, to je za današnjega človeka že višek napora. Saj si vse olajšamo, ker imamo železnice, aeroplane, imamo stroje, ki namesto nas delajo in naš organizem ni več zmožen velikih, trajnih naporov. In kljub temu živi danes človek celih 15—20 let več kot некоč.

Če hočemo, da rastlina dobro uspeva, ji moramo nuditi dovolj dobre zemlje, vode, sonca in svežega zraka. Ne bomo tedaj sejali semena v klet ali v senco, pač pa v dobro pregnojeno in prerahljano prst, ki jo obseva sonce. Le na ta način more seme vrskati iz zemlje, vode in zraka vse snovi, ki so mu potrebne, da da življenje novi rastlini.

Prav tako je z našim telesom, ki prav tako rabi za uspešno rast in svoj obstoj čiste vode, zraka in sonca, kajti naše telo je zgrajeno iz podobnih snovi, kakor so naša zemlja in naše rastline.

Včasih vidimo, kako se ob jutrih dviga sopara iz zemlje. Pravimo: zemlja di-

ha! Prav tako diha tudi vsa naša koža. Ne izdihavamo slabega zraka le skozi nos, ampak tudi koža izločuje iz telesa slabe snovi skozi majhne luknjice ali tako imenovane znojnice. Zlasti ob hudi vročini lahko to opazimo, ko se začenja na naši koži nabirati znoj. Z znojem odhajajo iz našega telesa strupene snovi, ki so se tam nabrale in zaradi katerih bi telo zbolelo, če bi tam ostale. Z znojem se cedi iz kože tudi nekaj odvečne maščobe.

Vse izločanje slabih snovi pa se vrši skozi znojnice le, dokler je koža zdrava, dokler znojnice normalno delujejo. Če pa se na naši koži nabere prah in druga umazanija, ki se pomeša z znojem in maščobo, tedaj se znojnice zamaše in prenehajo v redu delovati. Slabe snovi, ki so v našem telesu, se začno zbirati in iskati drugega izhoda. Posledica tega je, da telo zbolí. Naenkrat se počutimo slabe, ne da bi zato vedeli pravi vzrok.

Telesna snaga in telesno zdravje gresta zato le prečesto z roko v roki. Če prvega ni, se tudi drugo rado skuja. In le pogosto umivanje nam bo ohranilo kožo zdravo in prožno do pozne starosti.

Pošteno najdelj velja

Bilo je v jeseni. Pravkar je hlapec sklatil orehe z mogočnega drevesa pred hišo in jih je dekla oluščila, kolikor jih je še bilo v lupini. Stara gospodinja Urša, ki jo je težilo že osem križev, si je dala postaviti pred hišni prag večje leseno korito napolnjeno z vodo. V to korito je po malem metala orehe. Tiste, ki so padli takoj na dno, je polagala v posebno posodo, ostale, ki so sifili bolj na površje, je metala v zraven stoječo košaro. Bili so to manjvredni, piškavi sadovi.

Opazovala sem jo pri njenem početu in jo vprašala: »Kaj boste pa s temi napravili, mati?«

»Ti-le bodo za prodajo, mi je zapala. Jih ne bo treba toliko sušiti.«

»Ti-le,« sem se začudila. »Vj najbrž mislite oni-le. In sem pokazala na dobre orehe.«

»Ne, ne,« me je skoro nejevoljno zavrnila ženica, ki je že malone z obema nogama stala na robu groba, »dobre bomo porabili doma za potico, druge bom pa dobro prodala.«

»To pa vendar ni prav, da za drag denar prodajate slabo blago,« sem jo hotela poučiti.

»Oh, kako ste še mlad! in... Najbrž je hotela dostaviti... in neumni,« pa se ni upala. »Saj vsi tako delajo!« Nato je prezirljivo mahnila z roko: »Gospoda je tako vsega dobrega sita, ne bo škode, če dobí enkrat par piškavih orehove.«

»Ampak pošteno ni,« sem jaz trdila svojo.

»Pojdite, pojdite. Saj ni nihče primoran, da kupi. Če neče, naj pa pusti. Z vašo poštenostjo ne boste prišli daleč.«

Jezna name, je hitro oddrsala v vežo, da se me znebi.

Ob drugi priliki sem jo zalotila, ko je rezala gobe za sušenje. Ne, da bi jih kaj čistila in odstranjevala slaba in črvida mesta, je kar vse povprek rezala na pripravljeno desko. Le posebne lepe in mlade si je devala na stran.

»Aha, te-le najlepše boste pa gotovo

pročali, sem Jo nalašč podražila, že poznavajoč njeno slabo stran.

»Teh pa že ne, me je hitro zavrnila. Opražila si jih bom danes opoldne s smetano. Tudi jaz menda enkrat lahko kaj dobrega pojem.«

»Pa bi tam-le vsaj najbolj črvida mesta odstranili, sem pokazala na že zrezane gobe.

»Čemu, ko bodo suhe, trgovec tega ne bo poznal. Če se par črvov zraven posuši, bodo pa gobe z mesom. In zlobno se je nasmejala s svojimi brezzobnimi čeljustmi.

V hudji zimi, ko je bilo radi množine snega in strmih poti težko priti do dve uri oddaljenega trga, je vaška učiteljica prišla k njej kupovat večjo množino jajc. Urša je zahtevala za jajce dve liri in pol.

»V N... so vendar po eno liro 75 cent, se je začudila učiteljica. »Če jih nesete prodajat v N... že podplatov toliko izrabite in na času zamudite, da se Vam boljše izplača, popustiti nekoliko pri ceni doma.« »Pa vi pojdite v N... ponje, saj boste tudi vi izrabili najmanj toliko podplatov, kolikor bi pri meni dražje plačali, ji je skupulja zabrusila. In ni popustila. Učiteljica pa ob svoji začetni plači tudi ni mogla drago plačati in tako ni bilo nič s kupčijo.

Čez par dni pa je nesla Uršina dekla na trg v N... polno košaro jajc, ki si jih je Urša nahranila tekom poletja, da doseže pozimi večjo ceno zanje. Dekla je šla po bližnjici, a na strmi poledeneli stezi ji je spodrsnilo, jajca so se razbila in komaj četrtno jih je prinesla k trgovcu. Pa še tisti ji je plačal le po 75 centesimov.

Ne pozabimo naših prijateljev

Zima je pred durmi. Sneg je že dvakrat pokril zemljo in prisilil drobne ptičke, da so se preselile v bližino hiš in prosile za hrano. Odveč bo naštevati, kako nam ptiči koristijo z uničevanjem raznih škodljivcev po naših sadovnjakih. O tem je že večkrat poročal »Domoljub« v svoji prilogi. Koliko koristi imamo od teh drobnih živalc spoznamo po tem, če pomislimo, koliko godnih škodljivcev, hroščev, metuljev, gosenic itd. požre en sam ptiček, ki spomladaj in poleti nepre-

Urša je takrat od jeze tako divjala, da jo je skoro kap zadela.

Povedala mi je neka gospa tole: »Pred nekaj meseci je prišla k meni kmetica z večjim loncem kuhanega masla. Rekla je, da bi rada vsega skupaj prodala, da se ji mudi in bo lonec pozneje vzela nazaj. Naj ji denar takoj izplačam in odbijem od cene težino lonca. Maslo je bilo res vabljivo lepe barve in dobrega duha, zato sva ga kar brž stehalaj in se pogodili za ceno, ki je bila tudi za današnje razmere precej visoka.

Ko sem začela devati maslo v drugo posodo, pa z grozo vidim, da je le tenka vrhnja plast res maslo, a vse drugo je bilo drobno zrnato in tesno natlačeno korenje. Po lonec kmetice seveda nikoli ni bilo.«

Mnogo, premnogo takih primerov bi lahko še navedla.

V starih, dobrih časih so bili ljudje še drugega kova in je poštenost veljala zlasti pri kmetu, ki je bil ponosen na svoje dobro ime in na poštenje vse svoje družine. Danes je mnogo »najpoštenejših« kmetov, ki, če že ne prilijajo mleku (najbrž radi strahu pred kontrolo ne), pa posnemajo doma boljše vrhnjo plast in ga šele potem nalijejo v posode za prodajo.

»Kaj ti pomaga, če ves svet pridobiš, na svoji duši pa škodo trpiš,« pravi dobromisleč pregovor. A ta pregovor, kakor izgleda je danes le še za staro šaro. Danes velja le: »Opeharj drugega, kolikor se le da in pazi, da te nikdo ne zasači.«

Gospodar in gospodinja, ki to čitata, ali sta tudi vidva med takimi »poštenjaki«?

stano samo lovi, je sam in znaša mladim. Brez njih bi vse naše škropljenje, čiščenje in strganje sadnega drevja kaj malo zaleglo. Zato zdaj, ko ne dobe več potrebne hrane, jih ne smemo zapustiti. Letos gre tudi nam bolj trda za živež, res ne bomo mogli nuditi koristnim ptičem vse one hrane, ki jo zlasti pozimi nujno rabijo. To so predvsem oljna semena, loj itd. Vendar se po deželi dobi še dokaj drugih nadomestnih semen.

Najprimernejša krma za ptiče so ko-

nopljevo, laneno, makovo in sončnično seme. Tudi dobro posušen in zdrobljen kruh ali kruhove skorje so izvrstna hrana za ptiče. Nekateri ptiči, posebno brglezi in sinice, zelo radi lušijo bučna semena, ki so močno oljnata. Bučno seme pa je zelo nezdrava hrana in je boljše, da je ne pokladamo. Vsi naši koristni ptiči pa zelo ljubijo loj, surovo in kuhano meso in neslano slanino.

Zelo primerno krmo za ptiče si lahko pripravimo na sledeči način: V posodi raztopimo 150 dkg loja, vanj nasujemo nekaj konopljinega semena, prosa, posušenih bezgovih jagod, maka, lanenega semena in suhih krušnih drobtin, da nastane gosta kaša. Vse skupaj dobro zmešamo in stresemo v navaden cvetlični lonček. Ko se zmes posuši, vtaknemo za 20 cm daljšo palico kot je lonec dolg od spodaj skozi odtočno luknjico tako,

da gleda na obeh straneh za 10 cm ven. Seveda se mora palčica dobro pritrditi v luknjico, da lonec ne zdrkne. Lahko pa palico prej pritrdimo in šele potem zdevljemo zmes v lonec.

Lonec obesimo potem na drevesno vejo ali kam drugam, da visi kot zvonec. Ptiči se kmalu privadijo, sedajo na ven molečo palico in zobljejo iz lonca. Hrana pa je varna pred dežjem in snegom. Tudi pokvariti, raznešati in raztresati je ni mogoče.

Krmišče napravimo na kakem zavetnem prostoru. S krmilnice naj bo prost razgled na vse strani, da se perjad ne boji. V bližini naj raste večji grm ali drevo, na katerega sedajo ptiči. Paziti moramo predvsem, da ni hrana v krmilnici nikdar mokra, kar pticam silno škoduje.

LEKARNA

Pogosto vsekavanje priporočajo v času, ko razsaja hripa. S prahom in z megljo prihajajo zametki skozi nos v grlo in v pljuča. Nos je v notranjosti prevlečen z sluzasto kožico, ki ustavlja zametke. Če se pa tega preveč nabere, odpove sluznica in zametki vderejo v nos in naprej. Zato je velika nevarnost, da dobiš hripo, če si dlje časa v zaprtih prostorih, kjer je veliko ljudi. V takim primeru je dobro, da se vsekneš večkrat, ker odstrani vsekavanje zametke. Zato je tudi važno, da izpiramo vsak dan nos in grlo. Zdrave sluznice v nosu so pogoj splošnega zdravja. Če te zatišči v nosu, ko stopiš na zrak, je to znak, da niso sluznice v redu. Izpiraj nas s toplim žajbljevim odlitkom in maži ga z majaronovim mazilom. Vdihavaj večkrat smrekovo olje.

Mazilo iz žajblja za grinte, oskrumbe, razpokano kožo, ožuljene noge. Raztopi koštrunovega olja na mleku, precedi mast, kadar so ocvirki rumeni in pusti, da se shladi. Potem vzami toliko olja, kolikor je loja in postavi oboje na ogenj. Zelo dobro je olje, v katerem so se namakali smrekovi češarki, še boljše je olje, v katerem so bili natlačeni lističi vrbnicega cvetja: če pa ni tega ne onega, bo dobro tudi navadno laško olje. Ko se je raztopil loj v olju, deni vanj par pesti žablja, malo manj vinske rutice in peščico gomilic. To naj vre pokrito in počasi, dokler ne porjave rože. Potem odstavi, precedi in vlij v še gorko mast za desetinko krosmečnične tinkture in

mešaj nekaj časa, sicer se ne bo razdelila tinktura enakomerno. To mazilo se utira v kožo. — Za oskrumbe prideni par zrn kafre.

Deteljo kuhaj za vse vrste kašlja. — Dve pesti detelje na pol litra kropa, prevri, odcedi in osladi z medom. Uživaj večkrat po žlici. Ta pijača pozivj tudi kri, pozdravi jetra in omeči notranje bule. Na zatečena kolena devaj zelene detelje. Za zastrupljenje si devaj vroče oparke detelje; udaino in trganje prežene kopanje v deteljni izkuhi. Če so noge težke zaradi stanja in boje na tleh, narejenih iz cementa ali poka ali linoleja, jim vzamejo deteljni obkladki in kopeli ves strup. Zelo dobro je za opešanega, da hodi poleti po detelji, kadar puhti iz nje prijetni duh. Če ti kljuje za prstom, drži prst v vroči zavrelci in ne bo se zagnojilo.

Voda, če stoji dalj časa v cevi vodovoda, vsebuje kovinske železne ali celo svinčene snovi, ki so zdravju škodljive. Zato pustimo vselej, da odteče nekaj vode, preden si jo natočimo. Voda, ki je stala nepokrita v vlažnem prostoru, v bližini stranišča ali v bolnikovi sobi, je nezdrava. Kadar preti legar, je najboljšše, da prevreš vodo, preden jo piješ in da kaneš v vodo za umivanje obraza in za pranje zelenjave malo kisa. V takih časih je najboljšše, da ne piješ same vode. Ječmen so pražili in kuhali že v davnih časih in pili, da so se obvarovali kužne bolezni. Voda v močvirnih krajih,

kjer še ni vodovoda, je že tako nezdrava, tem bolj pa v času bolezní. Ni varno, če piješ vodo neprekubano.

Tifus ali legar se razpase v hudih časih. Teda j je treba posebne pozornosti na bolnikovo perilo in posteljino. Vsak kos umazanega perila vrzi takoj v vodo, kateri si prilila kisa, lizola, sode ali pepela. Bolnikovega perila ne smemo nikdar prati obenem z drugim perilom. Posodo za jed in za druge potrebe umij v vroči sodini raztopini. Posoda ne sme stati pod posteljo, da se širi duh po sobi. Stranišča je treba večkrat umiti z vročim lugom. Kjer stranišče ni na vodo, je dobro, da raztresemo bukovega pepela ali šotinega prahu. Pri vsaki kužni bolezni, posebno pri legarju, je treba skrajne snage. Roke, usta in nos si razkužimo večkrat na dan in sicer roke z milom, usta in nos z žajbljem.

Žajbljev čaj izganja silno kislino, ki povzroča toliko hudih obolenj. Zato se pozdravimo udnični in revmatični, če pijejo vsak dan po čašo žajbeljina. To pozivi tudi delovanje žlez. Vnete oči, pešajoče oči umivaj z toplim žajbljem. Razboljena koža in bolno grlo se pozdravita, če umivaš in izpiráš z žajbljem. Če se oglasi huda bolečina v križu ali v pasu, deni si žajbljev obkladek. Za žajbelj je treba posodo, kakor sploh za rože, ker ne zavre hitro, zavreš pač v emajlirani ponvici in zliješ v prsteno posodo.

Zadnjič smo govorili, kako dajemo živini zdravila v obliki čajev. Danes pa poglejmo, kako zdravimo bolno živino s praški, mazili, pilulami in svaljki.

Domača lekarna za živino

Praške primešamo dobri krmi, ki jo posujemo še z otrobi, poškropimo z vodo in dobro premešamo. Seveda moramo dati to krmo živini najprej, dokler je še lačna in ne izbira. Če so praški brez zoprnega okusa ali vonja je vse v redu; če pa imajo ti nenaraven vonj in grenak ali zopra okus, se bo žival branila požreti krmo, v kateri je zdravilo. Tu si pomagamo na ta način, da pripravimo svaljke.

Pilule so v oblate zavita razna grenka zdravila, ki se dobijo v lekarnah le na živinozdravniški recept. Te pilule dajemo živalim po 2 kakor svaljke.

Svaljki so najprimernejša oblika za podajanje zdravil živini. Pripravimo jih iz določene množine zdravila, moke in vode. Vse to gnetemo in napravimo primerne svaljke. Če je zdravilo zelo zoprno, dodamo še enkoliko soli ali sladkorja.

Živini dajemo svaljke tako, da se postavimo na desno stran glave in z levo roko potegnemo jezik na levo stran. V desnici imamo na večji leseni žlici pripravljeno zdravilo, ki ga namažemo čim globlje na jezik. Nato jezik spustimo, glavo pa držimo toliko časa pokonci, da žival požre. Posebno močna zdravila, ki naj takoj učinkujejo, pa podajamo v obliki pilul.

Mazila rabimo prav pogosto pri raznih kožnih boleznih itd. So večkrat precej ostra, zato moramo natirati res samo bolna mesta. Okolico pa namažemo z vazelinom ali mastjo. Če je potrebno, odstranimo s kože tudi dlako.

Topli obkladki pa se napravljajo tam, kjer so nastopile bule in se kaj zbira. Z njimi hočemo doseči, da bi otekline hitreje dozorela in predrla. Ugodno učinkuje tudi pri vnetju vimena. Najprimernejše napravimo tople obkladke iz koruzne moke, senenega zdroba, lanenega semena, gorčične moke in ilovice. Odločno pa moramo odklanjati obkladke iz kravjekov!

Klistirje ali vbrizgavanja izvršujemo s primerno dolgo gumijevo cevjo in likom. Navadno klistiramo živali pri koliki, bolezni v črevesju in v mehurju itd. Pri hujših boleznih itak kličemo zdravnika, ki nam vse to natančneje pojasni. Ko vtikamo dobro naoljeno cev v črevo, moramo paziti, da ne ranimo občutljive kože.

Med domačimi zdravili imamo mnogo zdravnih rož, kot smo že zadnjič omenili. Najnavadnejše so:

Za kuhinjo

Krompirjeva pečenka. Štiri srednje debele krompirje skuham do mehkega. Odcejen in nekoliko shlajen krompir dobro stlačim ali zribam. Zribanemu krompirju dodam 3-4 žlice moke in toliko mrzlega nezavretega mleka, da postane testo gladko. Testa osolim, pridenem sesekljanega drobnjaka in sesekljanega majarona. V to testo vmešam še en ali dva rumenjaka in sneg enega ali dveh beljakov. Ko je vse dobro zmešano, stremem v kozico na razbeljeno masť ali na razbeljeno surovo maslo. Pečem v precej vroči pečici toliko časa, da se jed lepo rumeno zapeče. Med pečenjem jed večkrat raztrgam na posamezne kose. To pečenko postavim na mizo kot samostojno jed s kako kislino ali solato.

PRAVNI NASVETI

Mušja nadloga. M. M.: V poletju ste zelo trpeli zaradi muh, ki so se pasle na sosedovem dvorišču, kamor so metali odpadke in pomije za hrano kuram, ki pa niso vsega pospravile in so se zato muhe dobro redile in hitro razmnoževale. Šele v jeseni, z nastopom hladnejših dni, je ta nadloga prenehala. Vprašate, kako bi mogli v bodočem letu soseda prisiliti, da bi kokošjo stajo prestavil, da ne boste zopet morali toliko trpeti zaradi muh. — Kokoši lahko redi sosed na svojem dvorišču in sme postaviti stajo, kamor se mu pač zdi primerno. Tudi krmiti sme kokoši z odpadki in če se pri tem rede muhe, je pač to nadloga za oba soseda. Muh se boste mogli ubraniti le na ta način, če si boste pravočasno dali okna zamrežiti s primerno gosto mrežo.

Stroški bolnišnice. J. B. V.: Izročili ste posestvo sinu in sebi pridržali domsrtno gospodarstvo in eno parcelo, ki jo nameravate izročiti drugemu sinu. Medtem ste zboleli na očeh in ste izročili prvemu sinu tudi gospodarstvo. Sedaj se nameravate zdraviti v bolnišnici in vprašate, kdo bo te stroške trpel: ali bo vas terjala bolnišnica za plačilo ali pa je dolžan te stroške plačati sin-prezveznik? — Bolnišnična uprava bo predvsem vas terjala za plačilo, ker se boste pač sami zdravili. Če ne boste stroškov mogli plačati, se bo bolnišnica za stroške lahko zavarovala na vaši še ne izročeni parceli. Sami boste morali poskrbeti, da bo stroške zdravljenja poravnal prvi sin-prezveznik, ker imate pač vi s sinom izročilno pogodbo in bolnišnica sploh ne ve za vsebino vaše izročilne pogodbe. Lahko pa potom občine tudi še zaprosite za znižanje ali pa celo odpis oskrbnih stroškov, če vi ali pa vaš sin res ne bi zmožni vseh nastalih stroškov plačati.

Opriavičena zahteva za zvišanje preživnine. L. F. Čeprav so se življenjske potrebe občine znatno podražile, vam nezakonski oče noče povisati prispevkov za vzdrževanje otroka in se izgovarja na sodno določeno preživnino ter trdi, da ni dolžan več plačevati. Vprašate, ali bi mogli doseči zvišanje preživnine. — Pojdite čimprej k sodišču in predlagajte, da sodišče povisa določeno preživnino na znesek, ki bo odgovarjal sedanjim razmeram vpoštevajoč seveda tudi očetove imovinske razmere. Po našem mnenju bo sodišče gotovo ugodilo vašemu predlogu.

Prošnja za službo čestarja. P. J. Radi bi zvedeli, kam bi vložili prošnjo za službo pokrajinskega (banovinskega) čestarja in kaj je potrebno takšni prošnji priložiti. — Glede službe vprašajte pri okraj-

nem cestnem odboru, pri katerem bi bilo kako tako mesto prosto. Prošnjo bi bilo v tem primeru vložiti na Visoki komisariat. Po prejšnjih predpisih, ki niso bili spremenjeni, bi bilo taki prošnji priložiti rojstni in krstni list, domovinski list, zadnje šolsko spričevalo, zdravniško spričevalo, navrstveno spričevalo, potrdilo pristojnega oblastva, da prosilec ni bil kaznovan zaradi kaznivih dejanj iz koristljubja in morebitna dokazila o strokovni usposobljenosti.

Kam bi se pritožili. A. P. Ko ste izročili posestvo sinu, ste si izgovorili, da vam mora plačati vsoto denarja. Pozneje je prišlo do sporov in ste si vzeli odvetnika. Odvetnik vam takrat ni poslal nobenega računa, pozneje pa je zahteval poleg nagrade še obresti in je vložil tožbo. Smatrate, da se vam godi krivica in vprašate, kam ki se pritožili. — Odvetnik ima pravico zahtevati od vas plačilo, čim je naročeno delo opravil, če ni bilo drugače dogovorjeno. Če mu niste pravočasno plačali, mu pripadajo zakonite obresti. Zaradi tožbe se ne morete nikamor pritožiti, ker jo sme vsakdo in tudi odvetnik vložiti. Povejte pri razpravi, če mislite, da kaj ni prav. Izgleda pa, da si boste s pravdanjem nakopali še večje stroške, zaradi česar bi vam bilo priporočati, da še pred sodno razpravo pri odvetniku poravnate dolg.

Delež v primeru izročitve posestva. A. R. Očeta ne morete prisiliti, da ravno vam izroči posestvo. Tudi ne morete zahtevati, da vam mora izročiti polovico ali drugače določen delež. Oče nima vezanih rok in vam lahko da, kolikor hoče. Če vam je dal za časa življenja tako malo, da ne dosega niti vrednosti tega, kar bi vam po njegovi smrti moralo pripasti kot nujni delež, bi šele po njegovi smrti zahtevali dopolnitev nujnega deleža. Ni nobene starostne meje, ob kateri bi bil posestnik primoran izročiti posestvo nasledniku. Starost sama na sebi tudi ne more biti povod za odrekanje sposobnosti razpolaganja z imovino. Kaj drugega bi bilo, če bi duševno oslabil tako, da se ne bi moglo govoriti več o zdravi pameti in bi ga bilo treba preklicati.

Preskrba uhogih. S. R. Če uboječ nima svojih otrok, ki so ga dolžni vzdrževati, mora zanj skrbeti domovinska občina. O načinu preskrbovanja odloči občina sama. Zato občine ne morete prisiliti, da odda ubožca v hiralnico, če ga hoče na drug način preskrbovati.

Trgovski vajenec. T. P., I. V trgovski obrti traja učenje najmanj dve leti, pomočniška doba pa tudi dve leti. Če ste dovršili štiri razrede meščanske, srednje ali njez enake strokovne šole, vam šolska izobrazba nadomešča učni rok in eno leto pomočniške zaposlitve.